

Міністерство освіти і науки України
Національна академія наук України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут обдарованої дитини НАПН України
НЦ «Мала академія наук України»
Кафедра ЮНЕСКО з наукової освіти
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

МАТЕРІАЛИ

V Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції
«ОБДАРОВАНІ ДІТИ – СКАРБ НАЦІЇ!»

23–29 жовтня 2024 року

в межах XVI Міжнародної виставки «Інноватика в сучасній освіті»

Київ
2024

О-13 Обдаровані діти – скарб нації! : матеріали V Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 23–29 жовтня 2024 року). – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024. – 1604 с.

У збірник увійшли статті та тези учасників V Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Обдаровані діти – скарб нації!», у яких розкрито актуальні наукові та практичні проблеми виявлення, діагностики, розвитку, підтримки та супроводу обдарованої особистості в освітньому середовищі та соціумі, практичний досвід роботи з обдарованими дітьми та молоддю.

Тематика публікацій:

- сучасні тенденції та філософсько-методологічні аспекти дослідження обдарованості;
- впровадження новітніх технологій в освіті обдарованих як один зі шляхів інтеграції України у світовий освітній простір;
- діагностика та моніторинг розвитку обдарованості дітей і молоді;
- педагогічні інновації в освіті та розвитку обдарованих учнів;
- соціально-психологічна підтримка обдарованої особистості в умовах воєнного стану.

Видання рекомендовано для науковців, керівників і представників освітніх закладів, інститутів післядипломної освіти, педагогічних працівників усіх ланок системи освіти, психологів, соціологів та інших фахівців.

Статті подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

Старікова Л. П. Стратегії розвитку та навчання обдарованих дітей в процесі вивчення дисциплін природничої галузі.....	1387
Столярова Ю. О. Викладання німецької мови в цифровому форматі.....	1398
Стрельніков В. Ю. Обдарований учитель для обдарованого учня: складники та рівні особистісно-професійного розвитку вчителя.....	1401
Сушко Н. М. Дебати як інноваційний та інтерактивний метод розвитку обдарованих здобувачів освіти на заняттях з англійської мови.....	1412
Тименко В. П. Діагностика дизайн-обдарованості: підходи і методи.....	1417
Тимофієва Л. Є. Управлінські засади функціонування системи підтримки обдарованих учнів в освітньому середовищі Криворізького ліцею № 49	1427
Тимошевська Л. В., Яковенко В. С., Маховик Н. Ф. Педагогічні інновації в освіті та розвитку обдарованих дошкільнят	1430
Ткаченко Л. І. The discourse of giftedness in the latest scientific papers	1437
Ткачова В. Ю., Назаренко В. В. Соціально-психологічна підтримка обдарованої особистості на уроках історії в умовах воєнного стану	1441
Третяк Т. М. Творча мисленнєва діяльність особистості під час розв'язування задач.....	1445
Тригуб Т. І. Інноваційні методи дистанційного навчання – розкриття обдарованості здобувачів освіти.....	1451
Троценко Н. А. Навчання обдарованих учнів засобами сучасних технологій, додатків і штучного інтелекту.	1458
Троцька Є. О. Синдром відмінника: дар або виклик для обдарованих дітей?..	1464
Туваєва А. Ю. Міжнародні онлайн-олімпіади як інструмент інтеграції обдарованих учнів у глобальну спільноту.....	1466
Тур О. М. Деонтологічні аспекти впровадження цифрових інструментів у роботу з обдарованими дітьми дошкільного віку: виклики та перспективи	1469
Тягло Н. В., Майданенко С. В. Духовна обдарованість дитини найважливіший скарб	1475
Уманська Т. О. Креативні практики у формуванні та розвитку м'яких навичок (Soft skills)	1477
Федоренко А. А. Soft skills як основа розвитку обдарованих дітей в умовах позашкільної освіти	1485
Хандуріна А. О. Основний зміст і сучасні тенденції розвитку обдарованості .	1490
Харченко С. І., Фоменко О. І. Проблема самореалізації обдарованої молоді в умовах воєнного стану	1496
Холод І. В. Сучасні педагогічні технології та інноваційні методи розвитку творчого потенціалу обдарованих дітей у закладі освіти.....	1503
Чабан Н. І. Досвід онлайн-навчання ліцеїстів художньої культури.....	1510
Чекаленко Л. Д. Про необхідність внесення до всіх освітніх програм теми: фашизація росії як загроза існуванню людства	1519

Тур О. М.,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології та педагогіки
Національного університету «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», oksanatur@nipp.edu.ua

ДЕОНТОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У РОБОТУ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглянуто поняття деонтології як філософської теорії, та обдарованості у порівнянні традиційного, плюралістичного та культурологічного підходів; визначено структуру обдарованості та її види – когнітивний, емоційний та соціальний. Розкрито основні аспекти використання цифрових технологій в освітньому процесі обдарованих дітей: збалансованість застосування, якість цифрового контенту, забезпечення рівного доступу до цифрових технологій для всіх дітей, визначення вікових обмежень, психолого-педагогічний супровід дітей. Детально проаналізовано як позитивні, так і негативні моменти впровадження цифрових технологій у дошкільну освіту обдарованих дітей.

Ключові слова: обдарованість, дошкільний вік, цифрові технології, деонтологія.

The concept of deontology as a philosophical theory and giftedness in a comparison of traditional, pluralistic and cultural approaches were considered in the scientific research. The structure of giftedness and its types - cognitive, emotional and social - are determined. The main aspects of the use of digital technologies in the educational process of gifted children are revealed: balanced use, quality of digital content, ensuring equal access to digital technologies for all children, determining age restrictions, psychological and pedagogical support for children. Both the positive and negative aspects of the introduction of digital technologies into the preschool education of gifted children are analyzed in detail.

Key words: giftedness, preschool age, digital technologies, deontology

Швидкий розвиток цифрових технологій відкриває нові горизонти в освіті, особливо для роботи з обдарованими дітьми дошкільного віку. Дітяча допитливість та прагнення до пізнання знаходять ефективне втілення в інтерактивних цифрових інструментах. Однак, впровадження таких інструментів у освітній процес вимагає детального розгляду деонтологічних аспектів. З одного боку, цифрові технології пропонують широкий спектр можливостей для індивідуалізації навчання, розвитку творчих здібностей та стимуляції пізнавальної активності. З іншого боку, існує ряд етичних питань, пов'язаних з використанням цифрових пристроїв у ранньому віці, таких як вплив на здоров'я, розвиток соціальних навичок та формування цінностей. Тому, перед тим як інтегрувати цифрові інструменти в роботу з обдарованими дошкільнятами,

необхідно ретельно проаналізувати потенційні ризики та переваги, розробити чіткі етичні принципи та забезпечити безпечне та ефективне використання цифрових технологій в освітньому процесі.

Деонтологія як філософська теорія, вивчає моральні обов'язки та норми поведінки. Термін походить від грецьких слів «деон» (належне) і «логос» (вчення) [4, с.149]. На відміну від інших етичних теорій, які фокусуються на наслідках дій (консеквенціалізм) або на характері того, хто діє (етика чесноти), деонтологія ставить у центр уваги саме моральний обов'язок.

За деонтологічними поглядами, деякі дії (наприклад, обман) є завжди неправильними, навіть якщо вони можуть призвести до позитивних результатів. Існує набір універсальних моральних норм, які виступають як непорушний фундамент поведінки, незалежно від культурних, соціальних чи особистих відмінностей. Іммануїл Кант, фундатор деонтологічної етики, запропонував категоричний імператив як універсальний моральний закон, формулюючи його таким чином: «Дій тільки за таким правилом, яке ти одночасно можеш побажати, щоб воно стало універсальним законом для всіх розумних істот». Цей принцип вимагає від індивіда діяти так, щоб максима його волі могла водночас мати силу принципу всезагального законодавства.

Деонтологія, як філософська теорія моралі, проголошує індивідуальні права людини як універсальну цінність, незалежну від конкретних культурних, соціальних чи політичних контекстів. Ці права, засновані на притаманній кожній людині гідності, не є обумовлені їхнім внеском у суспільство, а є невід'ємною частиною людської природи [3, с. 45].

Розуміння моральних норм та необхідності дотримання індивідуальних прав особистості, проголошуваних деонтологією, мають безпосереднє відношення до розуміння обдарованості, оскільки обидва поняття підкреслюють унікальність кожної людини (дитини) та її потенціал до розвитку.

Багатогранне поняття обдарованості вже тривалий час є предметом наукового вивчення. Традиційно обдарованість асоціювалася з високими показниками інтелекту, вимірюваними за допомогою IQ-тестів. Однак сучасні дослідження розширили це розуміння (плюралістичний підхід), визнаючи різноманітність проявів обдарованості, яка може включати не лише інтелектуальні, а й творчі, лідерські та інші специфічні здібності. Важливо враховувати також культурний контекст, у якому дитина розвивається, та проводити ранню ідентифікацію обдарованих дітей, щоб забезпечити їм необхідну підтримку та розвиток їхніх талантів [1, с. 50].

Структура обдарованості у дітей дошкільного віку є динамічною та формується під впливом генетичних факторів, особливостей сімейного виховання та раннього дошкільного розвитку. Прояви обдарованості в цьому віці

можуть бути різноманітними: від швидкого оволодіння мовою та читання до виявлення неабияких творчих здібностей у малюванні, музиці або конструктивних іграх.

Обдаровані дошкільнята демонструють низку когнітивних, емоційних та соціальних особливостей, які відрізняють їх від однолітків.

Когнітивно обдаровані діти часто виявляють підвищену допитливість, ранню читацьку та математичну обізнаність, а також здатність до абстрактного мислення. Вони швидко засвоюють нову інформацію, ставлять складні запитання та виявляють інтерес до різних сфер знань.

Емоційно обдаровані діти можуть бути більш чутливими та емпатичними, а також схильними до інтенсивних переживань. Вони можуть виявляти високі очікування до себе та соціального оточення, що може призводити до відчуття самотності або відчуженості.

Соціально обдаровані діти часто є лідерами в своїх групах, мають розвинені комунікативні навички та здатність до співпраці. Однак, вони можуть відчувати труднощі у спілкуванні з однолітками, які не поділяють їхніх інтересів та темпу розвитку.

Розуміння цих особливостей є важливим для створення сприятливого освітнього середовища, яке б задовольняло індивідуальні потреби обдарованих дітей та сприяло їхньому повноцінному розвитку. Одним із інструментів для створення такого середовища є цифрові технології – програмне забезпечення для навчання, онлайн-платформи, мобільні додатки та інтерактивні ігри [5, с.108].

Програмне забезпечення для навчання пропонує широкий спектр інтерактивних вправ, ігор та завдань, спрямованих на розвиток різних аспектів дитячої особистості. Онлайн-платформи надають доступ до великої кількості навчальних матеріалів, таких як відео, аудіо, зображення, що дозволяє створювати індивідуальні навчальні траєкторії для кожної дитини. Мобільні додатки, завдяки своїй портативності, роблять навчання доступним у будь-який час і в будь-якому місці. Інтерактивні ігри, в свою чергу, перетворюють навчальний процес на захопливу гру, що сприяє підвищенню мотивації дошкільнят.

Кожен з цих інструментів має свої переваги та особливості використання. Програмне забезпечення часто використовується в організованому навчальному процесі, онлайн-платформи надають більшу свободу в організації навчання, мобільні додатки зручні для індивідуального використання, а інтерактивні ігри дозволяють зробити навчання більш цікавим та ефективним.

Використання цифрових технологій може суттєво стимулювати розвиток пізнавальних процесів дошкільників. Так, інтерактивні ігри, навчальні програми та мультимедійні матеріали сприяють розвитку пам'яті, уваги, логічного

мислення та творчих здібностей дитини. Значного впливу від цифрових технологій зазнає емоційна сфера, адже ігри та мультфільми сприяють розвитку позитивних емоцій, рефлексії, емпатії. Також формуються соціальні навички дитини: онлайн-комунікація дозволяє дітям розширювати коло спілкування, навчатися співпрацювати в команді, вирішувати конфлікти тощо.

Отже, використання цифрових технологій в освітньому процесі обдарованих дітей дошкільного віку відкриває широкі можливості для їхнього інтелектуального розвитку. Проте, паралельно з цим виникають важливі етичні питання, пов'язані з використанням цифрових технологій в освітньому процесі. Зокрема, деонтологічний аспект використання цифрових технологій в роботі з обдарованими дітьми-дошкільнятами полягає у забезпеченні їхнього морального благополуччя та захисту їхніх прав. Одним з ключових питань є забезпечення безпеки дітей в цифровому середовищі. Важливо захистити їх від доступу до шкідливого контенту, кібербулінгу та інших негативних проявів онлайн-спілкування.

Іншим важливим аспектом використання цифрових технологій в освітньому процесі обдарованих дітей є збалансування їхнього застосування з іншими формами навчання. Надмірне захоплення гаджетами може призвести до низки негативних наслідків, таких як соціальна ізоляція, зниження рівня фізичної активності, порушення сну та розвиток залежностей. Тому, для забезпечення гармонійного розвитку обдарованої дитини, необхідно створити оптимальний баланс між віртуальним та реальним світом.

Крім того, слід приділити особливу увагу якості цифрового контенту, що використовується в роботі з обдарованими дітьми. Навчальні матеріали повинні бути не лише цікавими та доступними, а й відповідати віковим особливостям дітей, стимулюючи їхню допитливість та прагнення до пізнання. Контент має бути різноманітним за форматом, включаючи інтерактивні ігри, анімаційні фільми, віртуальні екскурсії та інші мультимедійні ресурси. Важливо, щоб він відповідав високим педагогічним стандартам, сприяючи розвитку критичного мислення, творчих здібностей та навичок самостійної роботи.

Важливим деонтологічним аспектом є також забезпечення рівного доступу до цифрових технологій для всіх дітей, незалежно від їхнього соціального статусу та матеріальних можливостей сім'ї. Недопустимо, щоб цифрові технології, які мають потенціал для зменшення соціальної нерівності, навпаки, посилювали її. Для цього необхідно розробити та впроваджувати державні програми, спрямовані на забезпечення доступності цифрових пристроїв та інтернету в усіх навчальних закладах, а також надання безкоштовного доступу до якісного цифрового контенту. Крім того, важливо проводити інформаційні

кампанії серед батьків, особливо з малозабезпечених сімей, пояснюючи їм важливість цифрової грамотності для успішного навчання їхніх дітей.

Одним із найбільш дискусійних питань у контексті використання цифрових технологій у житті дітей є визначення вікових обмежень. Цей аспект вимагає комплексного підходу, оскільки універсального віку, з якого дитина може безперешкодно користуватися гаджетами, не існує. Індивідуальні особливості кожної дитини – рівень розвитку, темперамент, пізнавальні інтереси – мають бути враховані при визначенні оптимального часу для початку використання цифрових пристроїв.

Загальні рекомендації фахівців, зокрема психологів і педагогів, вказують на те, що дошкільний вік є періодом, коли діти найбільше потребують живого спілкування, рухової активності та дослідження навколишнього світу за допомогою органів чуття. Тому надмірне залучення до цифрових технологій у цей період може негативно вплинути на розвиток дитини, призвести до порушень сну, зниження концентрації уваги та проблем із зором. Однак, повна відмова від цифрових технологій у сучасному світі є недоцільною. Важливо знайти золоту середину, яка дозволить дитині отримати доступ до корисної інформації, розвивати пізнавальні навички та одночасно зберегти фізичне та психічне здоров'я. При визначенні вікових обмежень необхідно враховувати також тип цифрового контенту. Навчальні ігри, розвиваючі програми та відеоматеріали можуть бути корисними для дітей різного віку, якщо вони підібрані відповідно до їхніх інтересів і рівня розвитку. Водночас, соціальні мережі та онлайн-ігри, призначені для дорослої аудиторії, можуть містити інформацію, яка є неприйнятною для дітей.

Крім того, важливо забезпечити всебічний психолого-педагогічний супровід дітей, які активно використовують цифрові технології. Це передбачає регулярний моніторинг їхнього психоемоційного стану, виявлення можливих проблем, пов'язаних з надмірним використанням гаджетів, таких як залежність, тривожність, порушення сну. Важливо також надавати дітям психологічну підтримку, допомагаючи їм розвивати навички саморегуляції, критичного мислення та відповідального використання цифрового простору.

Ефективний психолого-педагогічний супровід дозволить не лише запобігти розвитку негативних наслідків, але й максимально ефективно використовувати потенціал цифрових технологій для розвитку обдарованих дітей. Спільна робота психологів, педагогів та батьків допоможе створити безпечне і стимулююче цифрове середовище, яке сприятиме всебічному розвитку дитини. Особливу увагу слід приділяти розвитку в дітей навичок критичного мислення, які дозволять їм оцінювати інформацію, що надходить з цифрових джерел, відрізняти факти від вимислу та формувати власну думку. Також важливо

розвивати в дітей навички комунікації, співпраці та соціальної відповідальності, які є необхідними для ефективного використання цифрових технологій у сучасному світі [2, с.75].

Психолого-педагогічний супровід дітей, які активно використовують цифрові технології, повинен бути індивідуалізованим та враховувати особливості кожної дитини. Це дозволить створити оптимальні умови для розвитку їхніх талантів і здібностей.

Залучення батьків до процесу використання цифрових технологій у вихованні дітей є одним із ключових факторів успішного розвитку дитини. Для ефективної співпраці необхідно створити партнерські відносини між педагогами та батьками. Важливо інформувати батьків про переваги та ризики, пов'язані з використанням цифрових технологій, а також надавати їм практичні рекомендації щодо організації цифрового середовища для дитини. Регулярні консультації, майстер-класи та спільні проекти допоможуть батькам краще розуміти особливості цифрової ери та ефективно підтримувати своїх дітей у навчанні та розвитку. Спільна робота педагогів і батьків сприятиме формуванню у дітей навичок безпечного та відповідального використання цифрових технологій.

Отже, деонтологічні аспекти використання цифрових технологій в роботі з обдарованими дітьми дошкільного віку вимагають комплексного підходу, який враховує як інтереси дитини, так і вимоги сучасного суспільства. Лише за умови дотримання етичних принципів можна забезпечити ефективне та безпечне використання в освітньому процесі цифрових технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонова О. Є. Обдарованість: сутність, структура, перспективи розвитку // Актуальні проблеми психології: Проблеми психології обдарованості: зб. наук. пр. / за ред. С.Д. Максименко та Р.О. Семенової. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. Т. 6. Вип. 3. С. 48-51.
2. Бажанюк В. С. Психологічні особливості підготовки педагогів до роботи з обдарованими дітьми : навчальний посібник. Київ : Інститут обдарованої дитини, 2015. 166 с
3. Основи деонтології: навчальний посібник / укл. Ю.В. Копчинська, С.Б.Латенко; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 87 с.
4. Філософський енциклопедичний словник/ гол. ред.В.І.Шинкарук. Київ : Абрикос, 2002. 751 с.
5. Цифрові технології в освіті: сучасний досвід, проблеми та перспективи : монографія / Т. А. Васильєва та ін. ; за заг. ред. д-рки екон. наук, проф. Т.А. Васильєвої, д-ра екон. наук, проф. Ю. М. Петрушенка. Суми : Сумський державний університет, 2022. 150 с.